

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

CONCEPTUAL FUNDAMENTALS FOR DEVELOPMENT OF CHRISTIAN VALUES OF LAW STUDENTS

У статті досліджується взаємозв'язок між такими важливими поняттями як система цінностей майбутнього юриста та моральна і духовна культура, зокрема зв'язки професійної діяльності юриста з основами християнської моралі. У національному відродженні українського народу чільне місце посідає нині його духовність, носієм якої є релігія, котрій належить особлива роль у зміцненні моральних засад суспільства. В усі часи релігія виступала важливим фактором національного об'єднання і державотворення, піднесення національної свідомості. Проблема релігійного виховання молоді, як складової частини національного виховання в цілому, набуває сьогодні першочергового значення, оскільки саме це спроможне повернути народові справжні ідеали. Водночас, нині християнське виховання трактується як щось другорядне. Винятково важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить позааудиторній діяльності, де відбувається формування найголовніших суттєвих правд християнської віри й засад моралі, заснованих на біблійних текстах. Такий метод спонукає до відповідних вчинків і дій. Володіння професійним цінностями та правильно сформована їх система дозволяє юристу завжди мати орієнтир для порівняння ситуації, яка виникла з тою, яка б мала бути в ідеалі. Саме вміння юриста полягає в тому щоб ситуацію, що склалася максимально приблизити до тої, яка закладена в систему його професійних цінностей. Такий підхід забезпечує як постійний високоморальний розвиток самого юриста так і тих хто перебуває з ним в постійному контакті. В результаті дослідження сформульовано концептуальні засади єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів у ЗВО майбутнього юриста: підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями; підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями; забезпечення всебічності формування моральної культури майбутнього юриста та взаємозв'язку з професійними цінностями; виникнення нової якості, що забезпечує нові можливості формування особистості та культури майбутнього юриста. Зроблено висновок, що морально-правові знання є фундаментом для єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів, а використання різних позааудиторної діяль-

ності свідчить про значний потенціал розвитку даного напрямку.

Ключові слова: моральна культура, правова культура, християнські цінності, юристи, юридичні спеціальності, студенти, формування, концептуальні засади.

The article is devoted to study of the relations between such important concepts as the system of values of future lawyers and the moral and spiritual culture, particularly relations of lawyers' professional activities and principles of Christian morality. National revival of the Ukrainian nation is primarily based on its spirituality, which is revealed in the religion that is essential for strengthening of moral fundamentals of the society. In all times, religion has been an important factor of national consolidation and state establishment, raising national consciousness. The issue of religious education of youth, as a constituent of the national education in general, has today become of principal importance, because it is capable to recover true values of the nation. However, nowadays, Christian education is interpreted as a minor element. Solution to the problem can be found in extracurricular activities, which are mainly focused on development of the most important and essential truths of the Christianity and moral principles, based on the Bible text. Such method encourages adequate actions. Professional values and appropriate system of them serve as a point of reference for lawyers to compare the examined situation with the ideal one. The lawyers should be qualified to maximum bring the situation to the one that is established in the system of their values. Such approach contributes to a continuous highly moral development of both the lawyers and those who are in permanent contact with them. The research findings have been used to develop conceptual fundamentals of the integrity of legal and moral education in the professional training of future lawyers at higher education establishment, particularly training of professional lawyers with a sense of responsibility and strong moral convictions; comprehensive development of moral culture of future lawyers and relations with professional values; creation of a new quality which provides new opportunities of personal development and culture of future lawyers. It is concluded that moral and law knowledge are the foundation for the integrity of legal and moral education in professional training of future lawyers, whereas the use of different extracurricular activities confirms a significant potential of the studied direction development.

Key words: moral culture, legal culture, Christian values, lawyers, juridical specialties, students, development, conceptual fundamentals.

УДК 378.22:37.034
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.6>

Тушніцький Н.І.,
аспірант кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Проблеми морального виховання завжди були в центрі уваги суспільства. Моральна культура посідає один з найвищих щаблів у шкалі цінностей особистості. Не може бути поступу суспільства, його процвітання та розвитку на засадах демократії й гуманізму

без розвитку всебічної моральної культури громадян.

Аксіологічний компонент професійної культури юриста формується як сукупність цінностей, створених людством і своєрідно включених в цілісний педагогічний процес на сучасному етапі розвитку

освіти. Освоюючи цінності правової та моральної культури, юрист має бути здатним перетворювати, інтерпретувати їх, що визначається як його особистісними якостями, так і характером його юридичної діяльності.

Саме у професійній діяльності виявляються і вирішуються суперечності творчої самореалізації особи, кардинальна суперечність між накопиченим суспільством досвідом і конкретними формами його індивідуально-творчої реалізації і розвитку». Юрист стає фахівцем у власній справі, настільки, наскільки він освоює й розвиває не тільки юридичну діяльність, але приймаючи правові цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему інтеграції деяких явищ і процесів у педагогіці поглиблено вивчають. Тут чільне місце посідають інтеграція технічних та гуманітарних знань, наукові поняття й художні образи, світоглядні складові, вузькофахові й духовні, загальнолюдські цінності. Окреслену проблему досліджували у своїх наукових працях у таких аспектах:

Проблема підготовки єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти розглядалася у низці наукових праць, зокрема це концептуальні засади духовного розвитку особистості науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти (Ю. Козловський, [5]), аспекти управління професійною мобільністю [О. Ієвлев, [3]. Заслужують на увагу наукові дослідження правової культури українського народу у сфері прав людини (М. Антонович, [1]), теоретичної моделі спеціаліста-правознавства (Є. Більченко, [2]; Ю. Калиновський, [4]; Н. Руколяньська, [7]; С. Сливка, [8]; А. Смульська, [9]) та ін.

Відзначимо також праці щодо формування комунікативної компетентності майбутніх юристів (Ценко, [10]) та розвитку комунікативної компетентності юриста на епохах його професійного становлення (О. Чорнобай, [11]). Варті уваги дослідження проблем питань ефективності спілкування (В. Thatcher, [12]).

Особливо важливими для нашого дослідження були праці щодо формування християнських цінностей, зокрема про духовний розвиток українського студентства на засадах християнських цінностей (Ю. Козловський та О. Захар'яш, [6]) та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, першочерговим завданням новітньої педагогіки, окрім іншого, є виявити гуманістичні аспекти фахової педагогіки засобами інтеграції знань, навичок та цінностей учнів, аби сформувати творчу особистість професіонала зі справжніми фаховими знаннями й уміlostями, єдиними світоглядом і системою загальнолюдських та фахових цінностей.

Аналіз літератури показує, що проблема єдності правового та морального виховання у професійній

підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти мало вивчена, зокрема практично не досліджувалися можливості формування морально-правових знань майбутніх юристів на засадах християнських цінностей.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – теоретично обґрунтувати та концептуальні засади формування морально-правових знань майбутніх юристів.

Виклад основного матеріалу. Демократичні процеси створили відповідні можливості для національно-культурного відродження української нації, котре тісно пов'язане з її духовним оновленням. Поширеними стали терміни “духовне життя”, “духовна культура”, “духовні цінності”. Однак національно-специфічне трактування духовності, тісно пов'язане з християнською мораллю, було зовсім вилучено із системи освіти радянських часів, що негативно позначилося на вихованні декількох поколінь українців.

Значну роль нині відіграє полікультурність життєвого середовища і здатність пристосовуватися та плідно діяти у світі, що дуже швидко змінюється.

Дослідивши взаємозв'язок між такими важливими поняттями як система цінностей майбутнього юриста та моральна і духовна культура неможливо було залишити поза увагою таке поняття як етика.

Здавна одним із центральних суто теоретичних завдань етики було обґрунтування певної усталеної системи моральних норм і цінностей, пошук раціональних підстав, які б доводили їхню перевагу, вмотивованість і надійність. Безперечно, прикладне значення етики як науки істотно зумовлене її спрямованістю на аналіз і обґрунтування моральних норм та цінностей. Зрештою, це значення й зводиться не до чого іншого, як до запровадження в різноманітних формах та аспектах суспільного життя певної критично вивіреної сукупності подібних цінностей і норм – певного, можна сказати, стандарту людської моральності.

Глобальна криза, що охопила насамперед духовну сферу людства, призвела до фактичного розколу єдиного матеріально-духовного простору цивілізації, породила глибокий і руйнівний за своїми наслідками розрив між знанням і вірою, найнесприятливішим чином позначилася і продовжує позначатися на стані й розвитку освіти, яка сьогодні значною мірою вже втратила свої культуротворчі функції, свій вплив на моральнісні складові соціального та особистісного буття людини. Для виходу з цієї кризи необхідні по-справжньому евристичні прориви передовсім у філософії освіти, у стратегії розвитку освітніх систем, у політиці управління цими системами, нарешті, у теорії, методології та методиці (технологіях) організації самого педагогічного процесу. На нашу думку провідну роль тут займає християнство, яке з давніх давен тісно переплетене з професією юриста.

Видатну роль відіграла християнська віра. Діалектично складно відбудовується взаємодія двох провідних факторів і тенденцій морального змісту виховного процесу. З одного боку, освіта, що спирається на досягнення науки, філософії, героїзм, народну мораль і традиції. З іншого – опора на авторитет Священного писання, теологічні вчення, етичний потенціал релігії (моральні принципи, заповіді, житіє святих). Українська педагогіка виробила принцип єдності моралі і права, моральних установок і вимог законів.

Отже процес підготовки юриста ми розділили на два етапи висунення вимог до кваліфікаційного та професійного рівня та засоби їх виконання. В той час як різного типу вимоги є розроблені на достатньому рівня засоби їх виконання потребують значного удосконалення.

У першу чергу вважаємо доцільним дослідити взаємозв'язок професійної діяльності юриста з основами християнської моралі.

Мета вивчення основ християнської моралі є плекання духовності, формування свідомих морально-етичних засад майбутнього юриста на основі християнського віровчення, прищеплення доброти, людяності, милосердя, чесності, працьовитості, виховання духовно багаті особистості, яка б усвідомлювала свою відповідальність перед Богом і Україною. У національному відродженні українського народу чільне місце посідає нині його духовність, носієм якої є релігія, котрій належить особлива роль у зміцненні моральних засад суспільства. В усі часи релігія виступала важливим фактором національного об'єднання і державотворення, піднесення національної свідомості.

На жаль, понад 70 років безбожницького існування радянської влади, викорінення гуманістичних принципів християнства, плундрування і зневажання релігійних святинь та обрядів привели до значної втрати духовних цінностей українського народу, а отже – до суспільної апатії, егоїзму, економічного хаосу та занепаду нації. Лише з падінням комуністичного режиму стало можливим повернення до духовного відродження.

Важливе місце в цьому процесі належить вищій школі, що повинна забезпечити наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу змістом християнської моралі – важливого державотворного чинника. Проблема релігійного виховання молоді, як складової частини національного виховання в цілому, набуває сьогодні першочергового значення. Воно поверне нашому народові справжні ідеали. Однак повільно в Україні формується християнське середовище. Християнське виховання трактується як щось другорядне, як таке, що може бути, а може й не бути. Правда, втішає те, що загалом український народ повертається до Бога, інстинктивно відчуваючи жагу до духовного.

Нині неможливо прогнозувати розвиток основних соціальних процесів без урахування релігійного фактора, і тому в основу реформування системи освіти за державною національною програмою «Освіта» (Україна – XXI століття) покладена духовність. Саме вона породжує шляхетність, допомагає кожній людині стати людиною, а нації – великою нацією.

Винятково важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить навчальним Заняттям з релігієзнавства і християнської етики дають загальноосвітні знання про існуючі релігії в Україні та світі, формування найголовніших суттєвих правд християнської віри й засад моралі, заснованих на біблійних текстах. У богословсько-філософському плані ставляться і вирішуються проблеми взаємозв'язку та взаємопроникнення таких категорій і понять, як «Бог і людина», «Бог і суспільство», «Бог і спільнота людей». Наголошується на вартості релігії, її здатності обґрунтовувати свої положення, задовольняти духовно-моральні потреби людини, стимулювати дотримання національних, сімейно-побутових традицій.

Такий метод змушує майбутніх юристів замислитись над тим, що таке релігія взагалі, спонукає до відповідних вчинків і дій, бо найглибша криза сучасного життя полягає в тому, що люди не знають, для чого вони живуть. Основою морально-етичного виховання є християнська педагогіка, яка базується як на загальнонаукових та загальнопедагогічних, так і на релігійних принципах.

Вона має національне спрямування, пропагує рівність усіх перед Богом, засуджує насильство, жорстокість, закликає майбутніх юристів до свідомості, милосердя, гуманізму, толерантності, духовного збагачення.

Добре володіння професійним цінностями та правильно сформована їх система дозволяє юристу завжди мати орієнтир для порівняння ситуації, яка виникла з тою, яка б мала бути в ідеалі. Саме вміння юриста полягає в тому щоб ситуацію, що склалася максимально приблизити до тої, яка закладена в систему його професійних цінностей. Такий підхід забезпечує як постійний високоморальний розвиток самого юриста так і тих хто перебуває з ним в постійному контакті.

Тому перед цілеспрямованим формування професійних цінностей майбутнього юриста необхідно забезпечити адекватне розуміння загальнолюдських цінностей і лише на їх основі будувати ґрунтовну систему професійних цінностей.

Такий підхід дав змогу сформулювати **концептуальні засади єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти:**

– підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями;

– підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями;

– забезпечення всебічності формування моральної культури майбутнього юриста та взаємозв'язку з професійними цінностями;

– виникнення нової якості, що забезпечує нові можливості формування особистості та культури майбутнього юриста;

– виховання толерантного ставлення до інших культур і традицій;

– формування громадянської культури, патріотизму, національної свідомості.

Висновки. Як підсумок попередніх викладок можна констатувати той факт, що формування професійних цінностей майбутніх юристів знаходиться на стадії інтенсивного розвитку. Тим не менше використання різних засобів для вирішення однотипних задач свідчить про значний потенціал розвитку даного напрямку.

В процесі юридичної практики відбувається все більш глибока переорієнтація юридичних наук на гуманістичний метод вирішення практичних проблем. Виплекавши такі властивості в майбутнього юриста, викладач допоможе йому побачити за зовнішньою оболонкою предмета душу майстра, винахідника, юриста та його внутрішній світ.

Такий підхід дав змогу сформулювати концептуальні засади єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів у ЗВО майбутнього юриста: підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями; підготовка професійно компетентного юриста з почуттям відповідальності, зі стійкими моральними переконаннями; забезпечення всебічності формування моральної культури майбутнього юриста та взаємозв'язку з професійними цінностями; виникнення нової якості, що забезпечує нові можливості формування особистості та культури майбутнього юриста. Морально правові знання є фундаментом для єдності правового та морального виховання у професійній підготовці майбутніх юристів у ЗВО як підсумок попередніх викладок можна констатувати той факт, що формування професійних цінностей майбутніх юристів знаходиться на стадії інтенсивного розвитку. Тим не менше використання різних засобів для вирішення однотипних задач свідчить про значний потенціал розвитку даного напрямку.

Подальші перспективи в цьому напрямі вбачаємо у дослідженні можливостей позааудиторної діяльності в контексті формування морально-правових цінностей майбутніх юристів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонович М. Правова культура українського народу в сфері прав людини: історичний розвиток та сучасний стан. *Право України*. 2004. № 12. С. 75–79.

2. Більченко Є. Педагогіка як форма буття культури: перспективи діалогу педагогічної та культурологічної парадигм. *Шлях освіти*, 2006. № 3. С. 2–5.

3. Ієвлев О. Суб'єкт-об'єктні аспекти управління професійною мобільністю у закладі освіти. *Молодь і ринок*. 2016. № 5. С. 86–89.

4. Калиновський, Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства як соціокультурний феномен: філософсько-правова рефлексія: автореф. дис. ... д-ра філософ. наук: 12.00.12 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.

5. Козловський Ю. М. Концептуальні засади духовного розвитку особистості науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 34. С. 231–236.

6. Козловський Ю. М., Захар'яш О. С. Духовний розвиток українського студентства у контексті християнського світогляду. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76. С. 174–178.

7. Руколяньська Н. В. Формування професійної культури та правничої етики майбутніх юристів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. № 41. С. 279–286.

8. Сливка С. С. Філософсько-правові проблеми професійної культури юриста: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 32 с.

9. Смульська А. В. Формування акмеологічної культури майбутніх правознавців у навчально-виховному процесі класичного університету: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2013. 20 с.

10. Ценко М. Б. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 4 (23). С. 41–50. (Серія: *Юридичні науки*).

11. Чорнобай О. Л. Розвиток комунікативної компетентності юриста на епохах його професійного становлення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 825. С. 241–246. (Серія: *Юридичні науки*).

12. Thatcher B. *Intercultural Rhetoric and Professional Communication: Technological Advances and Organizational Behavior*: book. PA: IGI Global, 2011. 398 p.